

ASTRA
mateřská škola

**ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ
PROGRAM
PRO PŘEDŠKOLNÍ
VZDĚLÁVÁNÍ**

OBSAH

1	Identifikační údaje	1
2	Obecná charakteristika školy	2
3	Podmínky vzdělávání	3
3.1	Věcné podmínky	3
3.2	Životospráva	4
3.3	Psychosociální podmínky	4
3.4	Organizační podmínky.....	5
3.5	Řízení mateřské školy	6
3.6	Personální a pedagogické zajištění.....	6
3.7	Spoluúčast rodičů	7
3.8	Podmínky pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	8
3.9	Podmínky vzdělávání dětí nadaných	8
3.10	Podmínky vzdělávání dětí od 2 do 3 let	9
4	Organizace vzdělávání	9
5	Charakteristika vzdělávacího programu	10
5.1	Zaměření mateřské školy	10
5.2	Metody a formy vzdělávání.....	10
5.3	Principy Montessori pedagogiky uplatňované ve školce	11
5.4	Dlouhodobé vzdělávací cíle.....	12
5.5	Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	13
5.6	Vzdělávání dětí nadaných.....	13
5.7	Vzdělávání dětí od 2 do 3 let.....	13
6	Vzdělávací obsah	14
6.1	Poznáváme naši školku	15
6.2	Pečujeme o sebe	15
6.3	Pečujeme o okolí.....	16
6.4	Tříbíme smysly	16
6.5	Mluvíme a chceme číst a psát.....	17
6.6	Počítáme	18
6.7	Pozorujeme a poznáváme	19

6.8	Experimentujeme	19
6.9	Tvoříme, zpíváme si a žijeme pohybem.....	20
6.10	Máme rádi.....	21
6.11	Příklad plánování aktivit s ohledem na naplnění vzdělávacích oblastí	22
7	Evaluace.....	22
7.1	Hodnocení práce pedagogů	22
7.2	Hodnocení naplňování cílů ŠVP	23
7.3	Pozorování dětí.....	23

I IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

Název MŠ: Mateřská škola Astra s.r.o.
Sídlo: U Kovárny 89, 250 67 Klecany
Adresa provozovny: Dolní Kasárna 766, 250 67 Klecany
IZO: 181 103 664

Telefonní číslo: +420 724 024 177
E-mail: info@msastra.cz
Web: msastra.cz

Ředitel MŠ: Pavlína Mutinská
Telefonní číslo: +420 604 478 298

Statutární orgán: Zuzana Kurejová, jednatelka společnosti
Zřizovatel: Zuzana Kurejová, nar. 23. 4. 1977
Zpracovatel: Zuzana Kurejová a pedagogický kolektiv

Dokument schválil kolektiv pedagogů dne 26. 8. 2019.

Platnost dokumentu od 1. září 2019 do odvolání.

2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Naše soukromá mateřská škola má kapacitu 20 dětí v jedné třídě, výchovu a vzdělávání zabezpečují 2 učitelky a jeden nepedagogický pracovník v duchu Montessori pedagogiky.

Školka se nachází na okraji Klecan. Je velmi dobře dostupná z blízkého bytového areálu Astrapark Klecany, z autobusové zastávky i autem z okolních obcí na trase do hlavního města. Zároveň poloha školky poskytuje dostatek příležitostí k vycházkám na nedaleká hřiště, pole a do areálu bývalých kasáren, kde je mnoho příležitostí k volnému pohybu nebo krmení domácích zvířat. Školka například pravidelně navštěvuje zahradu místního DPS.

Školka byla otevřena v září 2018 po dvou letech stavebních prací a mnoha letech projektových příprav. Architektonický návrh byl inspirován více než 100 let starými doporučeními italské pedagožky a lékařky Marie Montessori i moderními školkami ve světě. Budova má atypický tvar, půdorys tvoří průnik vzájemně propojených a překrývajících se ostrovů, které vytváří přirozené členění třídy na tematická zákoutí.

Vstupní prostor školky tvoří světlá šatna, která je od třídy oddělena celoskleněnou stěnou. Ta umožňuje jak učitelům přehled o dění v šatně, tak rodičům každodenní náhled na aktivity, které probíhají ve třídě.

V celém prostoru školky jsou velkoformátová okna, která zajišťují nadstandardní světelné podmínky a také opticky propojují vnitřní prostor se zahradou. Součástí zahrady je velká dřevěná terasa, na kterou je ze třídy přímý vstup francouzským oknem. Terasa je stíněná vzrostlým topolem, který byl v rámci stavebních prací opečován tak, aby mohl zůstat dominantou přírodní zahrady.

Architektonický projekt byl publikován v časopise Architect+ (č. 20/2020).

3 PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ

3.1 Věcné podmínky

Školka je umístěna v přízemí novostavby, na trojúhelníkovém pozemku o rozloze 730 m² na kraji města Klecany. Součástí školky je parkovací plocha pro 5 aut.

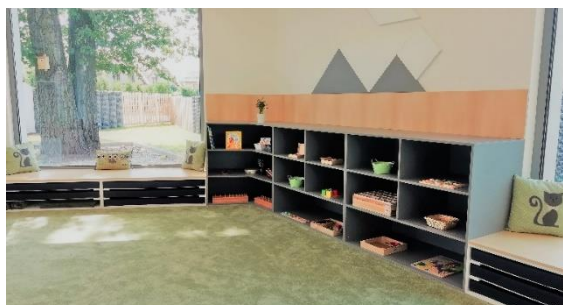
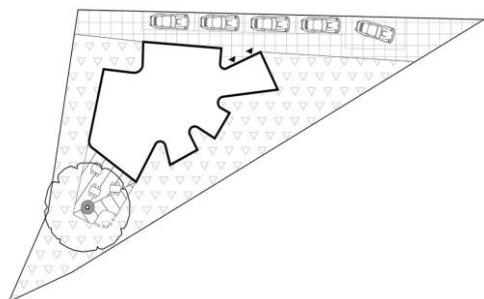
Do školky se vstupuje přes „špinavou“ část šatny, kde si děti odloží boty do botníku, do čisté šatny, kde má každé dítě svůj vyhrazený prostor pro odložení oblečení a náhradního prádla. Z šatny je přímý vstup do třídy a do koupelny. Koupelna je vybavena 4 dětskými umyvadly a 4 dětskými záchody, k dispozici je také sprchový kout a přebalovací kout. Z dětské koupelny je pak dále vstup do zázemí pro personál – místnost pro odkládání osobních věcí a samostatné WC. Je zde také umístěna pračka se sušičkou a výlevka.

Hlavní prostor školky tvoří třída o rozloze 100 m². Ve třídě je provozně oddělen prostor kuchyňky, která slouží pro přípravu svačín a dodaného jídla. Třída je rozdělena na tematická zákoutí díky půdorysu, který je nepravidelný. Děti mohou pracovat „v dílně“ – prostoru, který je vybaven řemeslným ponkem s nářadím, v dětské kuchyňce, která je vybavena funkčním dřezem, sporákem a troubou (zabezpečeno jističem) nebo ve výtvarném koutku, kde mají k dispozici malířské plátno a nástroje pro kreativní sebevyjádření. Další prostor třídy je určen pro rozvíjení smyslů, jazyka a matematiky a je vybaven speciálními Montessori pomůckami. Součástí třídy je i část sloužící v odpoledních hodinách k odpočinku s úložnými prostory pro dětské matrace a lůžkoviny, které jsou uloženy v odvětrávaných skříňkách pro každé dítě zvlášť označené fotkou a jménem.

Na vnitřní prostor bezprostředně navazuje prostor školkové zahrady. Ta je přístupná buď dvěma uzamykatelnými brankami z parkoviště nebo francouzským oknem, které vede ze třídy na velkou zastíněnou terasu.

Součástí školky je technická místnost s technologickým zázemím, která má samostatný vstup z parkoviště.

Záměry: Prostor zahrady o rozloze 400 m² je v době vzniku tohoto dokumentu ve stadiu příprav na přírodní výukovou zahradu. Aktuálně je pro děti připraveno pískoviště a terénní prvek tvořený pařezy ukotvenými do země. Projekt přírodní zahrady počítá s prvky jako např. zahradní pumpa na vodu s dřevěným korýtkem, bosý chodník, prolézací tunel, vrbový domeček, bylinková zahrádka, venkovní tabule pro malování, hmyzí domečky apod.

3.2 Živospráva

Denní program v naší školce se řídí jak platnými předpisy, tak především potřebami dětí, jejich touhou po poznání a potřebou pohybu, odpočinku a jídla. Děti mají u drtivé většiny činností možnost volby zapojení do jednotlivých činností.

Individuální potřeby dětí reflektujeme v průběhu celého dne. Hned po ranním příchodu dětí a odpoledne po odpočinku jsou ve vyhrazeném prostoru připraveny suroviny pro přípravu svačiny (ovoce, zelenina, pečivo, máslo, sýr, šunka apod), kterou si každé dítě připraví samo ve chvíli, kdy pocítí potřebu. Děti si jak ke svačině, tak k obědu samostatně prostírají své jídelní místo a po jídle uklidí nádobí, prostírání a nečistoty na stole.

V průběhu dne jsou pro děti nepřetržitě k dispozici džbány s nápoji a ták se skleničkami tak, aby se děti mohly kdykoli samy obsloužit a pít dle svých potřeb. Podává se převážně pitná kohoutková voda a slabý neslazený čaj pokojové teploty. Učitelky dbají na dodržování pitného režimu u všech dětí.

Součástí optimální životosprávy je také pravidelný pohyb a pobyt venku. K tomu využíváme jak naši zahradu s velkou terasou, tak bezprostřední okolí školky. V rámci každodenních dlouhých vycházek si děti hrají na hřišti, krmí slepičky, ovečky i kozičky, pečují o zahrádku, sportují, pozorují dalekohledem přírodu apod.

Doba a forma odpočinku vychází také z individuálních potřeb dětí. V době po obědě probíhá pravidelné čtení nebo poslech pohádek, děti, které nemají potřebu spánku, se mohou věnovat klidovým aktivitám, které neruší spící děti.

Cíl: Děti jsou vedeny ke zdravému stravování s minimálním obsahem cukrů a maximálním podílem ovoce a zeleniny. Současně si klademe za cíl podporovat u dětí samostatnou, na dospělých nezávislou péči o sebe samé a péči o okolní prostředí.

Dalším cílem, který sledujeme, je vypěstovat u dětí návyk pravidelného pohybu na čerstvém vzduchu téměř za každého počasí.

Záměr: V návaznosti na realizaci projektu přírodní výukové zahrady plánujeme zdravou životosprávu dětí rozšířit o pěstování bylin a zeleniny, kterou pak děti využijí v přípravě svačinek a pitného režimu (ochucení vody bylinami, čerstvá mrkev na svačinu apod).

3.3 Psychosociální podmínky

Pro zdravý a přirozený rozvoj všech dětí je klíčový pocit bezpečí. Dítě se dokáže soustředit na výchovné a vzdělávací aktivity pouze v případě, že ví, co může od svého okolí očekávat a zná pravidla, kterými se jeho nová komunita řídí.

Od toho se odvíjí prostředí, které se snažíme ve školce vytvořit, ať už jde o uspořádání materiálního vybavení, pravidelný harmonogram dne nebo chování učitelů a dalších dětí ve školce.

V prostoru školky je vše uspořádáno tak, aby děti mohly samostatně a bez přílišné závislosti na dospělém vybírat aktivity, které jsou v danou chvíli pro něj důležité a přinesou mu uspokojení a následně s tím spojený osobní rozvoj a budování sebedůvěry.

Aby mohly všechny děti ve školce takto následovat své individuální potřeby, je samozřejmě nutné respektovat také potřeby ostatních kolem sebe. Snažíme se proto dětem nastavovat jednoduchá a smysluplná pravidla, jejichž společné respektování pomáhá vytvářet bezpečný prostor. Klíčový je respektující přístup všech dospělých ve školce tak, aby se dítě nebálo projevit svou individualitu, ale aby zároveň zřetelně chápalo, že je současně zapotřebí neomezovat a nerušit v aktivitách ostatní.

Rytmus dne je ve školce každý den stejný. Neznamena to, že se dějí každý den stejné činnosti. Nicméně rámcové dodržování časového harmonogramu klíčových bloků, jako jsou příchod do školky, čas pro jídlo, pohyb venku, odpočinek a čas odchodu domů, je pro dítě velmi důležité. Výrazně usnadňuje a urychluje jeho adaptaci na novou situaci, kterou je odloučení od rodičů a která může být pro dítě emočně velmi náročná.

Ve snaze ulehčit tento životní krok dítěti co nejvíce, umožňujeme velmi pozvolný náběh docházky, nabízíme tzv. zvykací dopoledne (napoprvé ideálně jen 2 hodiny), doporučujeme rodičům prodloužení docházky na odpoledne až po plně zvládnutých dopoledních blocích apod.

Cíl: Připravit dětem bezpečné, podnětné a milé prostředí, ve kterém se mohou svobodně projevit a rozvíjet. Současně naučit děti vnímat potřebu respektovat své okolí a společně nastavená pravidla.

Záměr: Udržovat ve školce atmosféru vzájemného respektu a důsledně, ale také láskyplně dbát na dodržování společných pravidel.

3.4 Organizační podmínky

Mateřská škola má kapacitu 20 dětí v jedné věkově smíšené třídě pro cílovou skupinu ve věku 3 – 6 let.

Děti, které nedosáhly věku 3 let, jsou přijímány ve výjimečných individuálních případech, kdy společně s rodiči vyhodnotíme, že pro ně bude začlenění do kolektivu starších dětí bezproblémové a nebude negativně ovlivňovat jejich přirozený vývoj.

Provozní doba mateřské školy je od 7 do 17 hod od pondělí do pátku včetně prázdninového období, kdy může být provozní doba dočasně přerušena nebo upravena.

Rámcový harmonogram dne:

- 07:00 – 08:30 příchod dětí
- 07:00 – 10:00 individuální práce s Montessori, výtvarnými a dalšími pomůckami
- 08:00 – 09:30 dopolední svačina, individuálně
- 08:45 – 09:00 pohybová cvičení
- 10:00 – 11:30 pobyt venku
- 11:30 – 12:30 příprava na oběd, oběd
- 12:30 – 13:00 odchod dětí s polodenní docházkou / příprava na odpočinek
- 13:00 – 14:30 odpočinek, čtení, klidové aktivity
- 14:30 – 15:30 odpolední svačina, individuálně
- 15:00 – 17:00 Individuální práce s pomůckami, pobyt venku, volná činnost, kroužky
- 15:00 – 17:00 odchod dětí s celodenní docházkou

V rámci odpolední provozní doby školky a bez dodatečné úplaty jsou pro děti připraveny zájmové kroužky, např. Tanečky, Gymnastická příprava, Jóga pro nejmenší nebo Výtvarná dílna.

3.5 Řízení mateřské školy

Mateřská škola je malým zařízením rodinného charakteru o 3 stálých zaměstnancích. Z toho také vyplývá charakter spolupráce a řízení školy.

Zaměstnanci mají rozděleny kompetence dle svých individuálních předností a schopností a na všech rozhodnutích velmi úzce spolupracují.

Zaměstnanci se pravidelně scházejí na pracovních schůzkách, jejichž cílem je vyhodnocení minulého období, úspěšnosti jednotlivých aktivit, spolupráce s rodiči, vyřešení případných výchovně-vzdělávacích problémů a naplánování aktivit na následující období včetně rozdělení konkrétních úkolů s nimi spojených.

Všechny operativní záležitosti jsou komunikovány okamžitě v rámci osobního kontaktu, který probíhá mezi všemi zaměstnanci na denní bázi.

Cíl: Vytvoření kompaktního týmu, v rámci kterého jsou všichni zastupitelní a ve kterém všichni rovnocenně participují jak na povinnostech tak na rozhodovacích pravomocích. Takto sehraný tým pak může věnovat plnou pozornost a pozitivní energii dětem.

3.6 Personální a pedagogické zajištění

Pedagogickou činnost v mateřské škole zajišťují 2 učitelky s pedagogickým (v jednom případě i zdravotnickým) vzděláním a absolvovanými Diplomovými kurzy Montessori pedagogiky pro děti ve věku 3-6 let. Jedna z těchto učitelek vykonává zároveň funkci ředitelky MŠ a druhá je majitelkou a jednatelkou MŠ. Třetí členkou kolektivu je

nepedagogický pracovník s absolvovaným kurzem Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky.

Pracovní doba jednotlivých učitelek je naplánována nejen tak, aby byla zajištěna maximální bezpečnost dětí a jejich optimální pedagogická péče, ale také s ohledem na to, aby byla doba přímé péče o děti dlouhodobě komfortní také pro vyučující.

Pedagogičtí pracovníci se také průběžně aktivně účastní vzdělávacích seminářů, především s Montessori tematikou, které jim zajišťují kontinuální zdroj teoretických znalostí, praktické inspirace a energie pro práci s dětmi.

Cíl: Stabilní, kvalifikovaný a pozitivně naladěný kolektiv pedagogů přinášející dětem denně novou inspiraci a chuť poznávat svět kolem nás.

Záměr: V horizontu 2 – 3 let bychom rádi kolektiv pedagogů rozšířili o lektora anglického jazyka s částečným pracovním úvazkem, který by se aktivně účastnil dopoledního programu a děti tak mohly navnímat melodii cizího jazyka a spontánně si osvojit některá základní slovíčka a fráze.

3.7 Spoluúčast rodičů

Jsme otevřená školka a snažíme se o maximálně otevřenou komunikaci s rodiči. Pokud rodiče projeví zájem účastnit se programu, mají dveře do třídy otevřené a zejména v adaptační fázi je jejich přítomnost u některých dětí vítaná.

Spolupráce s rodiči začíná už v momentu prvního osobního setkání, které předchází přijetí dítěte do mateřské školy, kdy je rodič seznamován nejen s materiálním prostředím školky, ale především s konceptem Montessori vzdělávání a dostává prostor pro rozhodnutí, zda je pro něj a jeho dítě naše školka vhodná.

Na začátku školního roku pak navazujeme společným setkáním se všemi rodiči, v rámci kterého Montessori filosofii představujeme znovu a detailněji, včetně představení cílů, které sledujeme a nástrojů, které využíváme.

Na denní bázi sdílíme s rodiči zážitky uplynulého dne, ať už osobně při odchodu dětí ze školky nebo formou fotografií na sociálních sítích. Klíčové informace zveřejňujeme také na webu školky.

V případě vzniku situací, které vyžadují spolupráci a konzultaci s rodičem, komunikujeme bezodkladně a snažíme se najít společně řešení vedoucí k obohacení a dalšímu rozvoji dítěte.

Kromě těchto rychlých operativních schůzek mají rodiče kdykoli možnost sjednat si konzultaci s cílem popovídat si o dítěti a jeho školkových aktivitách. Tyto konzultace probíhají v průběhu celého školního roku.

Další formou spolupráce s rodiči jsou společná setkání při slavnostních příležitostech, kdy je prostor pro ukázkou práce dětí ve školce, zábavu a vzájemné poznávání a stmelování komunity rodičů a učitelů.

Při jakékoli komunikaci dbáme na důvěrnost informací.

Komunikace s rodiči obecně probíhá průběžně a vesměs velmi spontánně, na všechny nápady a impulzy rodičů i dětí bereme zřetel a zohledňujeme je při plánování aktivit.

Cíl: Otevřenou komunikací s rodiči sledujeme vytvoření komunity, která je zajedno co se týče filosofie výchovy dětí. Snažíme se, aby došlo alespoň k částečnému sladění školky a rodinného prostředí, které má na dítě vždy zásadní vliv a považujeme za klíčové eliminovat vznik situací, kdy by bylo dítě vystaveno zásadně odlišnému výchovnému působení v rodině a ve školce.

Záměr: Zařadit do kalendáře aktivit školky přednášky o Montessori pedagogice pro rodiče i veřejnost a navýšit počet společných akcí s rodiči, zejména v měsících, kdy je možné využít k setkávání přírodní zahradu.

3.8 Podmínky pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

V případě, že do školky přijmeme dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, zohledňujeme jeho individuální možnosti a na základě průběžných konzultací s rodiči přizpůsobujeme vzdělávací proces tak, aby maximálně vyhovoval dítěti. Vytváříme optimální podmínky k rozvoji jeho osobnosti, podmínky k učení, ke komunikaci, k možnosti navázání přátelství a sociálních vztahů s ostatními dětmi, pomáháme k samostatnosti v rámci jeho individuálních možností. Snažíme se, aby dítě bylo plně zapojeno a využilo svůj potenciál ke vzdělávání v rámci svých možností a schopností.

Pro maximalizaci úspěšné integrace dítěte využíváme možnosti spolupráce s institucemi, které mají dítě v péči, např. Národní ústav pro autismus, z.ú.

3.9 Podmínky vzdělávání dětí nadaných

Montessori pedagogika přistupuje ze své podstaty ke všem dětem individuálně. Stejně tak nadaným dětem, které si velmi rychle osvojí práci se všemi běžně dostupnými pomůckami, se dostane možnosti rozvíjet své nadání s pomůckami pokročilými, které mají přesah až do učiva základní školy. Děti nadané uměleckým směrem se mohou kdykoli realizovat v rámci běžně dostupných aktivit – malování na malířském stojanu a další výtvarné aktivity, řemeslné práce u plně vybaveného řemeslného ponku, hra na klavír a další hudební nástroje dostupné ve třídě apod.

Případné nadání u dětí, které v rámci pozorování dětí indikujeme, konzultujeme s rodiči a společně s nimi hledáme možnosti, jak potenciál dítěte rozvíjet ve školce i doma.

3.10 Podmínky vzdělávání dětí od 2 do 3 let

Školka je určena primárně dětem ve věku od 3 do 6 let.

Jedním ze stěžejních rysů Montessori pedagogiky, kterou ve školce aplikujeme, je princip smíšených skupin, ovšem respektujících vývojové potřeby dětí v konkrétním věku. Tyto vývojové potřeby se výrazně mění právě s dosažením třetího roku života.

Z tohoto důvodu je s ohledem na zdravý a přirozený vývoj dítěte nevhodné vystavovat dvouleté děti prostředí, které je pomůckami a svou celkovou koncepcí připraveno pro děti tříleté a starší.

Jak už je zmíněno výše, má naše školka jen jednu třídu a přijímáme proto děti mladší 3 let jen ve výjimečných případech, kdy společně s rodiči dojdeme k názoru, že je dítě natolik sociálně a rozumově vyvinuté, že pobyt ve skupině se staršími dětmi bez problémů zvládne.

Nicméně materiálně jsme pro přijetí těchto dětí vybaveni. Stolky a židle máme v několika výškových kategoriích tak, aby vyhovovaly i nejmenším dětem. Koupelna je vybavena přebalovacím pultem a potřebnými pomůckami pro nakládání s plenami, nočníky a stupínky, které umožní nejmenším dětem dosažení k umyvadlu i na WC.

Pro dvouleté děti máme připraveny pomůcky, které odpovídají jejich vývojovým potřebám. Současně je i jeden z pedagogů absolventem Diplomového kurzu „Montessori pro věk 0-3“, takže je zajištěno, že i nejmenší děti budou provázeny na cestě objevování světa kvalifikovaným průvodcem, který své zkušenosti z kurzu sdílí s ostatními kolegy.

Je zajištěn dostatečný počet učitelek, které pracují s dětmi v případě, že jsou v kolektivu děti mladší tří let. V takovém případě jsou přítomny 2 učitelky, je-li ve třídě celkově více než 10 dětí.

Cíl: Zajištění prostředí, které plně odpovídá vývojovým potřebám dětí. Připravenost pro individuální případy, kdy je dítě připravené připojit se ke kolektivu starších dětí.

Záměr: Detailnější proškolení personálu v oblasti bezpečnostní prevence při práci s nejmladšími dětmi.

4 ORGANIZACE VZDĚLÁVÁNÍ

Mateřská škola má maximální kapacitu 20 dětí v jedné třídě. Ve třídě jsou děti ve věku od 3 do 6 let, mladší děti ve výjimečných případech.

Výchova a vzdělávání dětí probíhá dle principů Montessori pedagogiky.

Ve třídě jsou v průběhu dopoledního programu od 9:00 do 13:00 přítomny vždy dvě průvodkyně - 1 pedagogický pracovník a 1 chůva. Výjimkou jsou případy, kdy je ve školce přítomno méně než 10 dětí, pak ve třídě může být jen 1 pedagog.

Přijímání dětí do mateřské školy probíhá v souladu s předpisy MŠMT ve stanovených termínech. O kritériích přijímání a detailech zápisu jsou zájemci informováni na internetových stránkách MŠ, za proces zodpovídá zřizovatel - jednatel MŠ.

Při nástupu do školky je uplatňován individuální adaptační program dle dohody s rodiči.

5 CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

5.1 Zaměření mateřské školy

Výchova a vzdělávání v naší mateřské škole jsou uskutečňovány dle vlastního vzdělávacího programu, který vychází z principů Montessori pedagogiky a Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

Motto, které vystihuje naši filosofii zní:

„Svět nepatří poslušným dětem. Svět patří těm, kdo ho znají dost na to, aby ho dokázali změnit.“

Náš přístup k dětem reflektuje metody a formy práce, které na základě mnohaleté praxe formulovala, realizovala a v odborné literatuře popsala Maria Montessori.

5.2 Metody a formy vzdělávání

Montessori pedagogika nese jméno své zakladatelky, první italské lékařky Marie Montessori. Ta v letech 1898-1900 pracovala jako vedoucí školy pro vzdělávání léčebných pedagogů a zároveň prováděla praxi dětské lékařky v Římě. Později (1904-1908) vedla katedru antropologie na univerzitě v Římě. Dne 6. ledna 1907 otevřela Dům dětí určený pro chudé děti předškolního věku. Poprvé začala používat a dále rozvíjet materiál pro smyslovou výchovu vytvořený původně pro děti mentálně retardované, školní materiál k nácviku čtení, psaní a počítání. V roce 1908 Maria Montessori opustila všechna prestižní místa, tj. psychiatrickou kliniku, katedru hygieny a katedru antropologie na římské univerzitě. Ukončila práci aktivní lékařky a začala její více než čtyřicetiletá přednášková a spisovatelská činnost. V Římě se podílela na založení první asociace pro šíření svých metod, které nesly název Opera Montessori.

Maria Montessori byla mimo jiné nominována na Nobelovu cenu míru. Ve svých názorech navazovala na Komenského. Při výchově malých dětí kladla důraz na propojení mezi domovem a školou, pěstování představitosti a cvičení aktivit z praktického života, péči o sebe sama a o prostředí, rozvoj samostatnosti, společenských vztahů a tělesné zdatnosti. Její metody i dnes korespondují s nejnovějšími poznatky psychologie a pedagogiky.

5.3 Principy Montessori pedagogiky uplatňované ve školce

V Montessori pedagogice nejde o pasivní příjem informací, ale o aktivní nasávání vjemů a poznatků z okolí. Podstatou jsou principy, které tvoří provázaný a nedělitelný celek.

Princip *Svobodné volby* znamená, že je dítě opravdu vnímáno jako individualita, není to jen prázdný slogan. Dítě si dle momentálních vývojových potřeb, fyzické kondice, nálady a dalších faktorů samo vybírá, které činnosti se bude věnovat.

Princip svobodné volby může smysluplně fungovat pouze za předpokladu, že se dítě pohybuje v prostředí, které je mu maximálně přizpůsobeno. *Připravené prostředí* tak představuje podstatu Montessori školek. Pomůcky jsou specifické, navržené vždy s konkrétním záměrem a vždy sledují rozvoj samostatnosti dítěte. Celkové uspořádání školky reflektuje nejen ergonomii dítěte, ale také jeho potřebu samostatnosti. Vše, co může dítě ke svým činnostem potřebovat, je uloženo v jeho dosahu, tak aby jeho závislost na pomoci dospělého byla v ideálním případě nulová.

Uspořádání materiálu ve třídě nesmí být chaotické, přehledný způsob rozmístění pomáhá dítěti rozvíjet jeho *Smysl pro řáda* a pořádek. Je nezbytné, aby věci měly své stálé místo, dítě se tak učí zodpovědnosti. V případě, že dítě bezpečně ví, kde, co najde a kam co patří, nepotřebuje příliš pomoci dospělého a orientuje se a vybírá činnost samo. Děti zbožňují pocit být soběstačné a mají potom mnohem více energie pro učení se dalších činností, při kterých se stávají ještě více nezávislé. Montessori metoda vytyčuje jako hlavní prvek svobodu, která však není bezmezná. Dítě má svobodnou volbu do doby, kdy ruší svobodu jiného kamaráda. Dítě se učí toleranci a morálce. Svoboda je možnost dítěte pracovat samostatně bez pomoci jiného člověka, nikoli jako možnost dělat úplně cokoli bez ohledu na okolí.

Připravené prostředí tvoří vedle materiálního uspořádání především *Průvodce*. Jeho posláním je pozorovat jednání dítěte, dávat mu prostor na otázky a snažit se motivovat k pokračování v práci. Pedagog má zodpovědnost za správně připravené prostředí a stává se jeho součástí jako přítel a rádce. Mělo by být samozřejmostí, že prostředí musí být bezpečné a motivující k činnosti. Průvodce v Montessori školce nikdy nepracuje s odměnami ani tresty.

Pokud je duševně zdravému dítěti dána svoboda volby a časová flexibilita, je možné u něj spatřit až překvapivě dlouhé období soustředěnosti na určitou činnost, známou jako *Polarizace pozornosti*. Dítě si samo vybere, v čem se v danou dobu chce realizovat. Můžeme pak vidět maximální soustředěnost a výdrž, kdy dítě touží po pochopení či absolutním osvojení dané činnosti. Je klidné, vnímavé a nechce být ničím rušeno. Pedagogická role je zde vhodná jenom jako pozorovatel. Dítě opakuje tuto činnost do doby, kdy naplní své vnitřní uspokojení, a poté si vybírá jinou. Je opravdu šťastné z dokončené práce.

Různost věkových skupin, kdy starší děti pomáhají mladším a mladší se od starších učí, je další klíčový princip Montessori filosofie. Pozorováním staršího kamaráda se dítě nenásilně připravuje na svoje budoucí činnosti a často tak chce práci vyzkoušet dříve, než kdyby tomu

nebyl přítomen. Starší dítě se potom učí trpělivosti, a také promýšlí, jak mladšímu kamarádovi interpretovat, na co se jej dotazuje. Rozvíjí své myšlení a tím i myšlení druhého. Získává sebevědomí a uvědomuje si, co již umí. Je známo, že pokud někdo něco vysvětluje a učí, stává se jemu samému tato znalost či činnost jasnější. Ideální je nejen věková, ale také národnostní a sociální heterogenita.

Ve školce je kladen velký důraz na práci v klidu v souladu s *Principem ticha*. Ticho není dětem samoučelně vnučováno. Dítě samo přichází na to, že aby nějakou činnost zvládalo správně a mohlo se soustředit, vyžaduje klid. Proto se děti učí tichému zacházení s předměty, jako je přenášení židliček, tichá chůze a manipulace s pomůckami. Ticho však neznamená, že děti jsou smutné, či nic nedělají a mlčí. Jde především o pozitivní a tvůrčí atmosféru, která neruší skupinu při práci a nezahrnuje křik.

Sebekontrola. V Montessori třídách je možné najít materiál, se kterým dítě většinou umí samo pracovat. Někdy je nutné napřed ukázat, jak je možné pomůcku využívat, ale pokud dítě udělá chybu, tento didaktický materiál jej sám navede, jak chybu opravit. Pomůcky Montessori mají tři hlavní rysy, jimiž se liší od jiných pomůcek. Prvním rysem je *Konkrétnost*. Děti si hračku mohou osahat, vidět a cítit. Vnímají tvar, barvu, velikost i materiál. Dítě se díky konkrétnosti učí myslet abstraktně a verbálně se zdokonaluje. Druhým rysem je potom *Izolace vjemových rysů* (např. dřevěné číslice mají všechny stejnou barvu, dítě není rozptylováno různobarevností a může se soustředit na poznávání samotných číslic). Třetím rysem je *Funkční celistvost*. Díky třetímu rysu se dítě může rozvíjet po všech stránkách. Velkou výhodou materiálu Montessori je to, že v podstatě dítě může pracovat úplně samo. Předností těchto pomůcek je, že přimějí dítě opravit chybu, kterou udělalo, aniž by často potřebovalo dospělého.

Každou novou práci ukazuje průvodce ve třech fázích – *třístupňová výuka*: 1. Fáze je pojmenování učitelem, kdy má dítě možnost smyslově vnímat pomůcku a slyší pojmenování. 2. Fáze je znovupoznání, kdy učitel otázkami ověřuje, jestli dítě spojilo smyslový vjem s pojmenováním. 3. Fáze je aktivní ovládnutí, kdy má dítě samo pomůcku pojmenovat, čímž se ověří, že si vjemy a názvy spojil a zapamatoval.

Každé dítě pracuje jiným způsobem, proto je důležité u všech vnímat pokrok, ač třeba není velký, a dítě na tento posun upozornit. Zdravé sebevědomí tvoří chuť učit se novým věcem.

Základem naší filosofie je *láskyplný a respektující přístup*.

5.4 Dlouhodobé vzdělávací cíle

Provázíme děti obdobím, které je pro jejich zdravý fyzický i psychický rozvoj velmi významné. Svým přístupem sledujeme především vytvoření bezpečného prostoru, v rámci kterého mohou všechny naše děti poznávat svět kolem sebe se vším, co přísluší jejich věku.

Maximálně podporujeme samostatnost dětí ve všech činnostech. Radost z toho, co všechno dokážou děti samy bez pomoci dospělých, u nich vede k budování zdravého sebevědomí, rozvíjení osobnosti a k vnitřní rovnováze. Šťastné a vyrovnané dítě je naším hlavním cílem.

5.5 Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

V případě, že do školky přijmeme dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, zohledňujeme jeho individuální možnosti a na základě průběžných konzultací s rodiči přizpůsobujeme vzdělávací proces tak, aby maximálně vyhovoval dítěti. Vytváříme optimální podmínky k rozvoji jeho osobnosti, podmínky k učení, ke komunikaci, k možnosti navázání přátelství a sociálních vztahů s ostatními dětmi, pomáháme k samostatnosti v rámci jeho individuálních možností. Snažíme se, aby dítě bylo plně zapojeno a využilo svůj potenciál ke vzdělávání v rámci svých možností a schopností.

Pro maximalizaci úspěšné integrace dítěte využíváme možnosti spolupráce s institucemi, které mají dítě v péči, např. Národní ústav pro autismus, z.ú. Aktivní účast lektorů na programu ve školce se nám osvědčila při procesu adaptace dítěte. Současně poskytuje kontinuitu v terapeutické práci s dítětem, která přechází z individuálních sezení s lektorem v socializaci v kolektivu dětí. Tato spolupráce je velmi dobře vnímána i rodiči.

Montessori metoda je podle zpětné vazby externích lektorů i rodičů pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami velmi vhodná.

5.6 Vzdělávání dětí nadaných

Montessori pedagogika přistupuje ze své podstaty ke všem dětem individuálně. Stejně tak nadaným dětem, které si velmi rychle osvojí práci se všemi běžně dostupnými pomůckami, se dostane možnosti rozvíjet své nadání s pomůckami pokročilými, které mají přesah až do učiva základní školy. Děti nadané uměleckým směrem se mohou kdykoli realizovat v rámci běžně dostupných aktivit – malování na plátno na malířském stojanu a další výtvarné aktivity, rukodělné práce u plně vybaveného řemeslného ponku, hra na klavír a další hudební nástroje přístupné dětem volně ve třídě apod.

Případné nadání u dětí, které v rámci pozorování dětí indikujeme, konzultujeme s rodiči a společně s nimi hledáme možnosti, jak potenciál dítěte rozvíjet ve školce i doma.

5.7 Vzdělávání dětí od 2 do 3 let

Pro dvouleté děti máme připraveny pomůcky, které odpovídají jejich vývojovým potřebám. Současně je i jeden z pedagogů absolventem Diplomového kurzu „Montessori pro věk 0-3“, takže je zajištěno, že i nejmenší děti budou provázeny na cestě objevování světa kvalifikovaným průvodcem, který své zkušenosti z kurzu sdílí s ostatními kolegy.

6 VZDĚLÁVACÍ OBSAH

Oblasti vzdělávání jsou v našem programu rozděleny do deseti integrovaných bloků, které volně vychází z oblastí vzdělávání užívaných v Montessori literatuře a prolínají se s integrovanými bloky definovanými v dokumentu Rámcový vzdělávací plán pro předškolní vzdělávání. Tematicky pokrývají všechny aktivity, které děti v průběhu školního roku realizují, nicméně podoba konkrétních aktivit a jejich struktura rozložení v čase se může rok od roku lišit v návaznosti na zastřešující téma daného školního roku.

1. Poznáváme naši školku
2. Pečujeme o sebe
3. Pečujeme o okolí
4. Tříbíme smysly
5. Mluvíme a chceme číst a psát
6. Počítáme
7. Pozorujeme a poznáváme
8. Experimentujeme
9. Tvoříme, zpíváme a žijeme pohybem
10. Máme rádi

Každá z těchto oblastí má za cíl harmonický rozvoj dítěte a získávání klíčových kompetencí, na kterých bude stavět po celý svůj další život:

- a. kompetence k učení
- b. kompetence k řešení problémů
- c. kompetence komunikativní
- d. kompetence sociální a personální
- e. kompetence činnostní a občanské

Takovéto cíle jsou pro pedagogy velmi zavazující a kladou vysoké nároky na jejich vlastní kompetence, především schopnost ponechat dítěti dostatečný prostor pro vlastní tempo osobnostního růstu a respektující přístup s uměním upozadění se ve prospěch tvůrčích a objevitelských aktivit samotných dětí.

6.1 Poznáváme naši školku

Tento blok zpravidla vyplňuje velkou část dnů především na začátku školního roku, kdy probíhá adaptace nových dětí.

Dítě poznává:

- prostředí školky – seznamujeme děti s uspořádáním věcí v šatně, ve třídě, na zahradě, necháme ho zmapovat, co vše prostředí školky nabízí, jaké aktivity bude moci vyzkoušet, co vše bude moci prozkoumávat
- režim dne – pečlivě dodržujeme rytmus aktivit, které se ve školce pravidelně opakují, zdůrazňujeme, co děláme teď a co bude následovat, pomáháme dětem najít opěrné časové body, aby se orientovalo, co ho ještě čeká a v prvních dnech především, kdy půjde domů
- pravidla – společně s dětmi, které už jsou ve školce delší dobu, předvádíme prakticky pravidla, jak se ve školce k sobě chováme, jak pracujeme s pomůckami, jak vždy dokončujeme rozdělanou práci, respektujeme osobní prostor ostatních lidí ve školce, pečujeme o bezpečí své i ostatních apod
- kamarády – seznamujeme se navzájem, hrajeme poznávací hry, často se oslovujeme jmény, abychom si je co nejdříve pamatovali a vytvořili jednotnou komunitu

Záměr:

Pomoci dětem s co nejrychlejší adaptací na prostředí a kolektiv školky tak, aby se cítilo ve školce bezpečně. To je klíčové pro jeho psychickou pohodu a pro schopnost prožít aktivity ve školce tak, aby měly pozitivní vliv na jeho rozvoj.

6.2 Pečujeme o sebe

Péče o sebe sama je vzdělávací blok, který se prolíná celým školním rokem, od prvních dnů nástupu do školky. Na začátku je zvládnutí sebeobsluhy jednou z hlavních náplní dne, postupně se stává automatickou součástí a předmětem precizování. Sebeobslužné činnosti také rozvíjejí jemnou motoriku dětí.

Dítě se učí:

- jak se samo svléknout a obléknout, ukládat si věci v šatně
- jak si osvojit základní hygienické návyky v koupelně
- jak si připravit a také uklidit jídelní nebo pracovní místo
- jak si připravit jídlo (loupání, krájení, mazání, přelévání...)
- jak pečovat o své zdraví a odpočívat

Záměr:

Pomocť dítěti osvojit si praktické dovednosti a přivést ho tak k nezávislosti na dospělých a tím k budování zdravého sebevědomí. Všechny tyto sebeobslužné činnosti mají ve školce svůj jasný řád, jehož osvojování pomáhá dítěti budovat svůj řád vnitřní.

6.3 Pečujeme o okolí

Stejně jako blok předchozí, i tento provází děti hned od prvních dnů ve školce. Děti vstupují do prostředí, které je příjemné, uklizené, uspořádané tak, aby se v něm děti dobře cítily. Aby takové zůstalo, je třeba o něj pečovat a postupně tento proces předávat dětem.

Dětem ukazujeme, jak:

- udržovat pořádek ve třídě (zametát drobečky, utírat stoly, uklízet nádobí po jídle, vracet na své místo pomůcky...)
- pečovat o květiny (zalévat květiny, aranžovat řezané květiny do váziček a připravit je na kompost, když odkvetou...)
- krmit zvířata (doplňovat myšákům vodu a krmení, nosit zbytky od jídla zvířatům v blízkém okolí – slepice, ovce, kozy...)
- pečovat o zahradu (zalévat květiny, uklízet hračky, hrabat listí, zametat terasu, odnášet odumřelé rostliny na kompost...)

Záměr:

Předat odpovědnost za prostředí, ve kterém žijí, samotným dětem. Nechat je dělat všechny činnosti, které zdánlivě přísluší dospělým, ale které dítě dobře zvládne, pokud má k tomu adekvátní ergonomicky vhodné nástroje. Tato téměř absolutní samostatnost dává dětem velkou víru v sebe sama a ve své schopnosti. Posiluje jejich svobodu v činnostech, ale zároveň odpovědnost za ně.

6.4 Tříbíme smysly

Smyslová výchova je obsáhlý vzdělávací blok, který využívá nejen celé řady speciálně konstruovaných Montessori pomůcek, ale současně běžných věcí kolem nás. Stejně jako ostatní vzdělávací bloky provází dítě po celou dobu ve školce a konkrétními aktivitami navazuje na aktuální téma, které děti zrovna prožívají.

Dítě poznává a učí se využívat všechny své smysly:

- vidím – zrkové pomůcky učí dítě vyhodnocovat, co vidí (červené tyče pro rozlišování délky, hnědé schody pro rozlišování tloušťky, barevné destičky pro rozlišování odstínů, válečky pro rozlišování dimenzí a rozvíjení koordinace oko-ruka, atd)
- ohmatávám, cítím v prstech – pomůcky pro třibení hmatu učí děti citlivosti na různé povrchy, různé teploty, aktivity pro rozvoj stereognostického smyslu (rozpoznávání předmětů, tvarů a materiálů hmatem, s vyloučením zraku)
- slyším – pomůcky pro trénování sluchu učí děti rozlišovat jeho nuance (typicky sluchové válečky a zvonky, ale také třeba knihy se zvuky přírody, zvuky zvířat...)
- čichám – pro třibení čichu je možné použít čichové dózy, ale také běžné věci při běžných činnostech (přičichnutí k čerstvému ovoci, zelenině, mýdлу, květině, parfému...)
- ochutnávám – opět je možné použít chuťové lahvičky, ale také vést děti k tomu, aby si vychutnávaly jednotlivá sousta – ochutnávky izolovaných pochutin, plodů přírody apod

Záměr:

Připravit dětem dostatečné množství příležitostí, při kterých mohou poznávat a rozvíjet všechny své smysly. Dát dětem možnost zaměřit se na jednu konkrétní izolovanou věc, kterou mohou zkoumat tak dlouho, jak potřebují. Prohlubovat tak nejen smyslové vnímání, ale také schopnost soustředit se, která vede k rozvoji intelektu.

Současně je cílem dětem ukazovat, že ke zkoumání a rozvoji smyslů není potřeba žádných pomůcek ani hraček. Že je v jejich okolí dostatečné množství věcí, které stojí za to okouknout, ohmatat, poslouchat, očichat a některé i ochutnat.

6.5 Mluvíme a chceme číst a psát

Jazyková výchova je nepřetržitě probíhající vzdělávací blok, což vyplývá z jeho podstaty. Děti a průvodci mezi sebou neustále komunikují a je velkým úkolem právě dospělého jít ve své mluvě příkladem a nenásilně, přirozeně prokládat celý den ve školce jazykovými hrátkami a přípravami na psaní i čtení:

- základní grafomotorická cvičení (kreslení křídou na velkou venkovní tabuli, klackem do hlíny – uvolňování ramene, lokte, zápěstí; trénink špetkového úchopu při přenášení kleštěmi, pinzetou; kreslení do krupice; obkreslování kovových tvarů, obtahování smirkových písmen prsty...)
- koordinace oko-ruka (např. vyskládávání tvarů – čáry, vlnovky, lomené čáry, spirály – a později i písmen z nejrůznějších materiálů – kaštany, kamínky, luštěniny, korálky, knoflíky...)
- rytmy (zdůrazňování slabik v rámci jazykových cvičení, doprovodné vytleskávání slabik...)
- trénink rozlišování první hlásky ve slově (bloky zaměřené vždy na vybrané počáteční písmeno, krabička s předměty začínající na dané písmeno, výtvarné, rukodělné, pohybové nebo experimentální aktivity začínající na dané písmeno, hledání předmětů a obrázků na dané písmeno ve třídě, obtahování duhového písmena, vyskládávání daného písmene z drobných předmětů, trénink psaní písmene do krupice, písmenková komoda...)
- aktivity rozvíjející slovní zásobu (pojmenovávání pomůcek, činností, předmětů ve školce a jejich vlastností, objektů v přírodě na procházce, obrázků v encyklopediích a dalších knihách, které mají děti k dispozici, krabičky s předměty vyjadřující synonyma, antonyma, s předměty seskupenými podle příslušnosti k nadřazenému slovu...)
- vyprávění jednoduchých dějů (karty pro trénink správného chronologického řazení)
- podpora správné artikulace (zařazování vhodných říkadel a písniček, které tematicky kopírují aktuální dění ve školce)
- vyrábění knížek (obkreslování kovových tvarů, psaní jednotlivých písmen, kreslení obrázků a následné sešití listů papíru do „knížky“)
- pohyblivá abeceda („psaní“ slov pomocí písmen v sadě podle předlohy)

- trénink psaní (obkreslování slov podle předlohy na slídu)
- trénink čtení (přiřazování kartiček s popisky k předmětům, párování tříložkových karet s popisky...)
- prohlížení a předčítání knížek

Záměr:

Zajistit dětem podnětné prostředí, které vybízí k zábavným grafomotorickým cvičením, k nenásilnému rozšiřování slovní zásoby, dává příležitost k tréninku správné artikulace a jazykové paměti, podněcuje zájem o vyprávěné i čtené příběhy.

Pozorně pozorovat jednotlivé děti a zachytit signály senzitivního období pro jazyk, ve kterém je ideální příležitost nabídnout aktivity k poznávání a hraní s písmeny, které se postupně a přirozeně rozvine v psaní a čtení.

6.6 Počítáme

Matematika je všude kolem nás. Od rána do večera neustále něco počítáme. Je důležité neplést si počítání s básničkou, kterou umí děti odvyprávět už od útlého věku: „jedna, dva, tři, čtyři, pět...“. Smyslem matematického bloku je dát těmto slovům význam a objevit kouzla, která skrývají.

Provázíme děti na cestě, na které poznávají:

- symboly čísel (děti se postupně seznamují s psaným symbolem jednotlivých číslic, které už všechny umějí vyslovit, ale většinou neumějí přiřadit k psané podobě - smirkové číslice od 0 do 9)
- dimenze (všechny věci i my lidé máme nějaké rozměry, navazujeme na pomůcky ze smyslové výchovy a pomocí červenomodrých tyčí nebo vřetének začínáme dimenzi kvantifikovat)
- hraní s čísly (pokud dítě bezpečně pozná jednotlivé číslice a uvědomí si, že s rostoucí číslicí roste fyzický počet, může přijít na řadu rozdělení na sudá a lichá čísla nebo např. skládání barevných korálkových schodů, pomocí kterého objevuje rozklad čísla)
- desítková soustava (s pomocí zlatého perlového materiálu a řetězů se může dítěti už ve školce otevřít svět desítek, stovek a tisíců, stále si vystačí s počty do desíti)
- počítání přes desítku a početní operace (pomocí jednoduchých pomůcek se mohou děti pustit do sčítání, násobení, které není nic než opakované sčítání a ti odvážnější i do odečítání a dělení s využitím Seguinových tabulek, sčítacího hada, násobících a dělících tabulek apod)

Záměr:

Ukázat dětem kouzelný svět logiky a jednoduchého matematického řádu formou dobrodružné hry dřív, než se pro ně stane obávanou školní povinností a potenciálním nepřítelem.

6.7 Pozorujeme a poznáváme

Svět okolo nás přímo vybízí k tomu, abychom ho pozorovali a skrz pečlivé pozorování postupně i poznávali. Tento vzdělávací blok je nesmírně bohatý a dalo by se říct doslova nekonečný, vždyť se do něj vejde i vesmír.

Připravujeme dětem příležitosti a dostatek prostoru pro pozorování a poznávání celků:

- příroda (živá i neživá, objevování přírodních živlů, životních cyklů v přírodě, zkoumání života rostlin a živočichů; země jako součást vesmíru; zprostředkování informací formou dětských encyklopedií, výukových tříšložkových karet, zkoumání pod binokulární lupou ve třídě, dalekohledem v přírodě i jen tak pouhým okem, sluchem, hmatem, čichem a někdy i chutí, pozorování proměn zahrady přímo z oken třídy, při pobytu na zahradě, na dlouhých procházkách v okolí...)
- člověk (lidské tělo, rodina, emoce, lidé a jejich kontinenty, zvyky a tradice, kultura, jídlo, práce a povolání...)
- věci (vše, co člověk dokáže vytvořit a co nás denně obklopuje, vybavení doma i ve školce, nábytek, dopravní prostředky, pracovní nástroje, díky kterým sami vyrábíme další věci...)
- umění (specifické produkty lidské činnosti, které nemají žádný přímý užitek a přesto jsou lidem tak vzácné a nepostradatelné; výtvarné umění, hudba, divadlo, tanec)

Záměr:

Motivovat děti, aby po světě chodily s očima dokořán, aby poznávaly všechny ty fascinující lidi a přírodu kolem sebe. Aby měly vždy mnoho otázek a nikdy se nepřestaly zajímat o věci, které je obklopují. A aby postupně porozuměly nejen jim, ale i samy sobě.

6.8 Experimentujeme

Na předchozí blok neoddělitelně navazuje oblast experimentování. Pokusy jsou pro dítě fascinující a ideální formou poznávání světa. Jejich názornost děti přitahuje a jsou oblíbenou součástí každodenních aktivit.

Formou pokusů děti objevují např:

- vlastnosti vody (přelévání z menší nádoby do větší a naopak, rozdělování vody do nádobek o různém průměru, zkoušení, které předměty se ve vodě ponoří a které zůstanou plavat na hladině...)
- vlastnosti magnetu (zkoušejí přibližovat k magnetu různé předměty a objevují, že se chovají různě – některé jsou magnetické a některé ne)
- vlastnosti ohně (jak oheň vzniká, kdy zhasne, které předměty nad ohněm shoří a jak rychle, které se jen zahřejí a které po zahřátí smrdí...)
- tajemství života rostlin (z čeho vyroste a za jak dlouhou dobu, co potřebuje pro svůj život, kdy zvadne...)
- kouzlo míchání - barev, sody a octa, mýdlových hoblin a vody, téměř čehokoli...

Záměr:

Dát dětem k dispozici prostor a prostředky, aby mohly uspokojovat touhu zkoumat a přicházet věcem na kloub, proč fungují nebo se dějí právě tak, jak to vyzorovali.

6.9 Tvoříme, zpíváme si a žijeme pohybem

Tento vzdělávací blok zahrnuje všechny kreativní činnosti, na které mají děti chuť:

- stříhání (nácvik pomocí proužků, postupně vystřihování složitějších tvarů), lepení (nácvik lepení jednoduchých tvarů na čtvrtku papíru, postupně lepení složitějších výrobků, mozaiky, práce s různými typy lepidel a lepeného materiálu), malování (nácvik nanášení jedné barvy štětcem na plátno/čtvrtku, postupně míchání barev a malování obrázků s konkrétním tématem), modelování (nácvik hnětení modelíny v dlani, válení a tvarování na podložce, postupně modelování konkrétních tvarů, používání pomůcek pro tvarování modelíny) a mnoho dalších výtvarných technik (např. razítkování, děrování, vybarvování, kresba pastelkami, voskovkami, navlékání), kombinace technik
- řemeslné práce u ponku i jinde (nácvik zatloukání kladivem, řezání pilkou, vrtání ruční vrtačkou, šroubování, broušení smirkovým papírem, postupně vyrábění výrobků za použití kombinace osvojených technik)
- pečení (výroba těsta z připravených ingrediencí, vyvalování a vykrajování těsta, zdobení plevou, plnění formiček...)
- zpívání a hraní na nástroje (zpívání kdykoli a kdekoli se to hodí, při oblékání, na procházce, při přípravě oběda, prostě vždy, když je chuť; hraní na hudební nástroje při společných sezeních nebo individuálně dle potřeby dětí)
- cvičení a pohyb jako klíčová potřeba dětí (spontánní při všech aktivitách - záměrné aranžování všech aktivit tak, aby děti byly nuceny co nejvíce se přemísťovat v prostoru, protože pohyb milují; pohyb také jako záměrná činnost, která má nekonečné množství podob – chůze, běh, tanec, cvičení s náčiním i bez, v herně, na zahradě, na procházce, na hřišti...; formou volné hry i řízené činnosti – pohybová průprava adekvátní individuálním možnostem jednotlivých dětí)

Záměr:

Připravit dětem pomůcky tak, aby bezpečně zvládly jednotlivé izolované techniky a mohly tak uspět při realizaci svých kreativních výtvorů. To jim přinese velkou radost a uspokojení, které bude motorem pro další sebevyjádření.

Probudit u dětí lásku k hudbě a procítění radosti, kterou přináší.

Umožnit dítěti dostatek pohybu, jednoho ze základních projevů života. Aktivním pohybem stimulovat myšlení a dlouhodobou paměť. Rozvíjet hrubou i jemnou motoriku, posilovat vůli a budovat základy zdravého životního stylu dětí.

6.10 Máme rádi

Tato specifická, zvláště nazvaná oblast vzdělávání bývá v Montessori pedagogice někdy označována jako Výchova k míru. Není tím myšlen jen mír jako antonymum ke slovu válka, ale mír ve smyslu vnitřní harmonie, lásky k sobě i ke svému okolí, ke všemu živému i neživému, úcta a respekt v nejširším slova smyslu.

V rámci této oblasti nejde vždy o hmatatelné činnosti, klíčová je tady osobnost průvodce, která je spolutvůrcem láskyplné atmosféry ve školce.

Máme rádi:

- sebe (úcta k sobě samému se může zdát jako samozřejmá, nicméně dítě, které zažívá příliš často neúspěch ve svém snažení, slyší časté připomínky, co nemá dělat, ale málokdy cítí radost okolí z toho, co vytvořil, může lásku k sobě postupně ztrácet; jde tedy o to, motivovat každé dítě k činnostem, které jsou mu blízké a které budou jeho sebedůvěru posilovat až na takovou úroveň, aby si troufl pustit se i do aktivit, ve kterých bude možná chybovat, ale s vědomím, že chyba je kamarád a pomáhá našemu rozvoji)
- naše blízké (lásku ke svým blízkým můžeme vyjadřovat nejlépe jejich respektováním a dodržováním společných pravidel; sdílením společných zážitků, radosti ale i smutku; vstřícným chováním a pomocí, když to potřebují; zdvořilým chováním, které se děti nejlépe naučí nápodobou nás dospělých apod)
- přírodu (aktivity v přírodě spojené s péčí o ni, ať už jde o zahradu nebo okolí školky, jsou rozmanité a závislé na ročním období; na jaře se děti věnují úklidu zahrady po zimním období, vysévání a sázení rostlin, zalévání apod; v létě si kromě sklizení a ochutnávání výpěstků užívají vodních prvků - zahradní pumpy a vodního koryta s mlýnkem a rozstřikovače, k dispozici mají bosý chodníček pro rozvíjení smyslového vnímání; v podzimních měsících připravují zahradu na zimu - zazimování záhonků, hrabání listů, zkoumání proměn a podzimních přírodnin apod; v zimě děti s oblibou připravují krmení pro ptáčky - louskají ořechy, sypou krmení do krmítek a odklízejí sníh, pokud nějaký napadne; celoročně děti krmí zvířata v okolí zbytky od svačinek a obědů, kompostují přírodní odpad, třídí veškerý odpad ve školce na papír, plast a směs apod. (detailnější rozbor činností spojených s environmentální výchovou je předmětem samostatného dokumentu EVO)
- své věci (i neživé věci si zaslouží naši pozornost a péči, tvoří prostředí, ve kterém žijeme a ovlivňují nás více, než si myslíme a připouštíme; přehledně uspořádané, čisté a neotlučené pomůcky přímo vybízejí k tomu, vzít je do ruky a hrát si s nimi, kdežto zaprášené otlučené hračky poházené v krabicích v nás vyvolávají chaos a chuť je pouze vysypat a nechat být; ve školce na naše věci společně dbáme, vážíme si jich a zacházíme s nimi ohleduplně)

Záměr:

Tvořit z naší školky radostné a podnětné místo, ve kterém vyrůstají osobnosti, které budou znát a mít rádi sebe i svět natolik, aby ho dokázali měnit k lepšímu.

6.11 Příklad plánování aktivit s ohledem na naplnění vzdělávacích oblastí

Konkrétní aktivity jednotlivých výše uvedených vzdělávacích bloků dostávají v průběhu týdnů a měsíců různou podobu, a to v návaznosti na tematickou strukturu školního roku. Ta může být každý rok jiná. Na příkladu ročního tématu *Písmenka* ilustrujeme plánování aktivit s ohledem na naplnění vzdělávacích oblastí.

V rámci tématu *Písmenka* se činnosti odvíjí každý týden od vybraného písmene (nezáleží na alfabetském pořádku). V průběhu roku se naplňují všechny oblasti vzdělávání dle ŠVP i RVP PV, ať už jde o poznávání lidského těla, psychiky, světa a lidí okolo, společenských témat apod.

Např. písmenko O vybízí připravit dětem aktivity, které jim přiblíží:

- jaké nosíme Oblečení (péče o sebe – skládání věcí do kufru)
- jak se myjí Okna (péče o okolí – omývání a leštění)
- jak chutná Ovoce (tříbení smyslů - ochutnávání a očichávání)
- druhy Ořechů (rozšiřování slovní zásoby o nové pojmy, přiřazení nadřazeného slova)
- číslo Osm (počítání a hledání, čeho je ve třídě právě osm)
- k čemu slouží Obvaz (experimentování, jak se bude pracovat s jednou rukou ovázanou)
- co hoří a co nehoří v Ohni (experimentování s hořlavými a nehořlavými předměty)
- jak to vypadá, když je venku Oblačno (poznávání přírody)
- co dělá pan Opravář, Optik (poznávání lidí a jejich povolání)
- stavbu Obličej (tvoření s modelínou)
- jak výtvarně ztvárnit Oslíka, Opici (tvoření, malování, stříhání, lepení)
- co jedí Ovečky (máme rádi zvířata – krmení suchým chlebem, který zbyl od svačinek)
- a mnoho dalšího

7 EVALUACE

Mateřská škola Astra je malé zařízení o 2 pedagogických pracovnících, kteří spolu tráví každý den v jedné třídě. Jeden pedagogický pracovník je současně ředitelka MŠ a druhá učitelka je zároveň majitelka – jednatelka společnosti. Z této skladby pedagogického kolektivu vyplývají určitá specifika evaluace.

7.1 Hodnocení práce pedagogů

Hodnocení práce pedagogů formou *pozorování* probíhá nepřetržitě.

Učitelky si dávají okamžitou vzájemnou zpětnou vazbu. Každý den zhodnocují průběh činnosti s dětmi, vyhodnocují, které nové aktivity byly úspěšné a budou opakovány, které naopak nesplnily očekávaný cíl a budou muset být obměněny nebo úplně vynechány.

Stejně tak mají učitelky ideální podmínky sledovat navzájem svou práci - přístup k dětem, prezentaci nových pomůcek, řešení specifických situací apod - a bezprostředně reagovat, korigovat navzájem své postupy, je-li to zapotřebí.

Hospitace jako samostatný, nárazový kontrolní nástroj hodnocení ztrácí v této situaci smysl, probíhá nepřetržitě a vzájemně.

7.2 Hodnocení naplňování cílů ŠVP

Hodnocení naplňování cílů ŠVP je také realizováno na denní bázi. Obě učitelky jsou zároveň spoluautorkami ŠVP a mají k jeho obsahu i stanoveným cílům velmi osobní vztah. Navzájem se průběžně inspirují v plánování jednotlivých činností a vyhodnocují jejich úspěšnost na základě *odezvy dětí*.

Rozhovory s rodiči jsou také velmi cenná zpětná vazba, zda jsou cíle vzdělávání naplňovány dle očekávání. Rozhovory probíhají spontánně na denní bázi a případné podněty ze strany rodičů jsou vždy zapracovány do plánů aktivit na následující období.

Cílem hodnocení práce pedagogů a naplňování cílů ŠVP je kontinuální zkvalitňování procesu provázení dětí na jejich cestě za poznáváním sebe sama i okolního světa.

Časový plán evaluace počítá s roční revizí ŠVP, kdy je dokument konfrontován s poznámkami, které vzešly z průběžného operativního vyhodnocování úspěšnosti jednotlivých aktivit a vzdělávacích bloků a na základě toho je adekvátně aktualizován.

7.3 Pozorování dětí

Klíčovou evaluační technikou je pozorování dětí při jejich aktivitách. Probíhá na denní bázi s tím, že významné momenty jsou u každého dítěte zaznamenány do Listu dítěte. Pozorování bývá zaměřeno na vybraný konkrétní aspekt, který chceme zaznamenat. Může jít o zvládnutí práce s konkrétní pomůckou u konkrétního dítěte, integrace do skupiny u jednotlivého dítěte, kooperace skupiny jako celku při vybraných aktivitách, míra akceptace pravidel u jednotlivců, hrubá či jemná motorika nebo logopedická vyspělost dítěte apod. Často je pozorování cílené podle přání rodičů.

Cíle a časový plán: Výsledky pozorování jsou zaznamenávány do Listu dítěte. V případech, kdy jsou výsledky v příkrém rozporu s očekáváními u konkrétního dítěte, následují konzultace s rodiči v co nejkratším termínu. Komunikace s rodiči je pak vždy vedena citlivě, s cílem dítěti pomoci překonat konkrétní handicap a zároveň s ním jsou vyzdvíženy i vlastnosti a schopnosti, ve kterých je dítě na velmi dobré úrovni.

Při běžných výsledcích pozorování jsou poznámky archivovány a využívány v rámci konzultací, které probíhají průběžně po celý rok, v termínech reflektujících požadavky rodičů.

Záměr: Cílem je zapojit do evaluace mateřské školy také rodiče. Z průběžných rozhovorů s rodiči vyplývá spokojenost s filosofií přístupu k dětem ve školce, nicméně bude užitečné získat strukturovanou zpětnou vazbu s cílem získat konkrétní podněty pro zlepšení poskytovaných služeb v oblastech, jako jsou organizační podmínky (provozní doba, režim dne, stravování), psychohygienické podmínky (proces adaptace, atmosféra ve školce), materiální podmínky (vybavenost pomůckami), personální podmínky (počet a kvalifikace personálu), úroveň vzdělávání a další.